

פרפראות פאר

זקן הרוקד כשלשה נערים לשמח חתן וכלה

עמוד ב

עמוד א מפתח נושאים פרשת ויצא תש"פ

עמוד ב

להילולא של מהרש"א ה' כסלו ה' שט"ו - ה' שצ"ב
תולדותיו

זקן הרוקד כשלשה נערים לשמח חתן וכלה

עמוד ג

תוכחות המהרש"א

הפוסק הלכה מתוך השולחן ערוך הרי זה ממבלי
עולם מהרש"א

בפלפולי הבל כל אחד בדור הזה רוצה לדחות דברי
חברו

עמוד ד

איסורי שבת מעט שנוהרים בהם

שכרות במוצ"ש חיוב הוא להם

בבין הזמנים הבחורים מבטלים
רוב הימים

כ"א רוצה להיות רב ואב"ד באין תורה

כ"א רוצה להנהיג עצמו בעשירות

כ"א אומר על חבריו ראוי לחוש על כבודו ואין
תוכחה

ביזוי תלמידי חכמים מצוי בכל יום

משא ומתן אינו באמונה

ממון חבריו נעשה כהיתר למי שבא לידו ואינו
משלם

יש למחות ולגעור במדפיסים המשנים הנוסחאות
הישנות

עמוד ה

כי בחר ה' בציון אוה למושב לו להשלים השם
והכסא

ראשי התיבות שנאמרו בפסוק ויצא יעקב
מבאר שבע וילך חרנה

למה נתכוון אותו רשע באומרו לא יעשה כן
במקומנו

עמוד ו

ותעמד מלדת רמז למלכות בית דוד שתעמוד לעד

האמת נעשת עדרים עדרים אבל אצל יעקב נאספו
כל העדרים

ותהי האמת נעדרת ביאור בצחות

ונאספו שמה כל העדרים בדרך החסידות

עמוד ז

יעקב נטמן בבית עבר י"ד שנה לקיים דברי
התוספות

למה היה יעקב ירא מפני חיות רעות הרי אין חיה
רעה שולטת באדם

מחלוקת רש"י ותוספות בביאור הכתוב ויפגע
במקום

עמוד ח

מה התפלל יאע"ה כשהגיע להר המוריה ומתי תיקן
תפילת ערבית

עמוד י

קום התהלך בארץ גור בארץ הארץ אשר אתה
שוכב הבטחות לפי המידות

הסבר לשונו של יעקב אבינו ע"ה בדרך השפת
אמת

עמוד יא

בשכר שתיקתה זכתה לאפרים ומנשה ולברכתם

ותעמד מלדת רמז למלכות בית דוד שתעמוד לעד

עמוד יב

יש שכר לפעולתך בפעולתה במסירות נפש זכתה
לזה השכר

אסף אלוקים את חרפתי בצחות
יששכר חמור גרם בדרך צחות
דודאים שאינם ניתנים לתלישה כיצד
תלשם ראובן

בלובלין, ומלובלין הלך לטיקטין ומטיקטין לאוסטרווא, שם ניהל ג"כ ישיבה גדולה,

גדולתו וחידושי

רבינו המהרש"א הי' נקרא בזמנו מאור הגולה, כמ"ש בהקדמת ח"י הלכות, והוא הוציא ספרו המהרש"א על ש"ס בשנת שע"ז, (בהקדמתו לפירושו כתב שצ"א), כתב הגאון בעל ח"י הלכות (שה"י נכד הטו"ז והב"ח) שדברי המהרש"א כ"כ יסודות חזקים, שכל הרוחות שבעולם לא יוכלו לזעזעם ממקומם, וכל החולק עליהם כחולק על השכינה, ובצוואת הג"ר יונה לאנדסאופר סי' ח"י כתב שמדברי המהרש"א רוח אלקים מדבר, ומבלעדי השגת רוח"ק א"א שיעשה ספר בדומה לו

חידושי אגדות שלו השלים ביום י"ז סיון שנת שפ"ז ונדפסו קודם ח"י המהרש"א על חמשה חומשי תורה ועל המזרחי, ובשה"ג כ' שיש ג"כ שו"ת מרבינו בכתב יד,

מוצש"ק ביום ה' לחודש כסלו שנת שצ"ב מת במיתת נשיקה זיעועכ"א (מליצי אש ה' כסלו)

* * * * *

זקן הרוקד כשלשה נערים לשמח חתן וכלה

איתא בגמרא (כתובות י"ז א') אמרו עליו על רבי יהודה בר אילעאי, שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה, ואומר: כלה נאה וחסודה. רב שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת, פירש רש"י, אתלת - שלש בדין זורק אחת ומקבל אחת,

א"ר זירא קא מכסיף לן סבא, פירש רש"י, שמזלזל בכבוד תלמידי חכמים ונוהג קלות ראש בעצמו,

כי נח נפשיה, איפסיק עמודא דנורא בין ידיה לכולי עלמא, וגמירי, דלא אפסיק עמודא דנורא אלא אי לחד בדרא אי לתרי בדרא.

א"ר זירא: אהנייה ליה שוטיתיה לסבא, ואמרי לה, שטותיה לסבא, ואמרי לה, שיטתיה לסבא.

להילולת המהרש"א ה' כסלו ה' שט"ו - ה' שצ"ב תולדותיו

בשם הגדולים כתב על המהרש"א וממנו יקחו
הדרשנים ובעלי הפרש"ס הדביקוהו ליסוד
דרושיהם

בספר שם הגדולים, ערך המהרש"א, (חלק גדולים מערכת ש' אות פ"א, ערך מהר"ר שמואל אידלש), כתב, רב מופלא אב"ד דק"ק אוסטרא שנת שע"ו. חיבר חידושי הלכות על רוב התלמוד ולאורו הלכו כל מעייני הגמרא והתוספות. ושמעתיה לפוס רבנן ותלמידיהון, ובפרט בגלילות אשכנז והמערב לא זזו מחבבו וכל עסקם בו.

וגם חיבר חידושי אגדות, וממנו יקחו הדרשנים, ובעלי הפרש"ס הדביקוהו ליסוד דרושיהם. וגם אני שמעתי שיש לו שו"ת, ע"כ בשם הגדולים.

* * * * *

מהספר מליצי אש

מוהר"ר שמואל אליעזר אידליש בעל המהרש"א ז"ל בן הג"ר יהודא הלוי, נולד בקראקא שנת שכי"ה 5325, ויש אומרים שט"ו 5315, אביו היה אח להג"ר שמואל אבי הט"ז, שניהם נכדי השר ר' עקיבא כהן הנשיא מאפען, ומצד אמו הי' ממשפחת רבינו יהודא לוואי המהר"ל מפראג, אשתו היתה בתו של הג"ר משה ליפשיץ מבריסק, והיא היתה אחות אשתו של הג"ר משה אשכנזי בעל זכרון משה,

ישיבתו ואחזקתה

המהרש"א יסד ישיבה גדולה בפויזין ונתקבצו שמה תלמידים גדולים מכל פנות הארץ, ששמעו הלך מסוף העולם ועד סופו, שהי' אדם גדול כאחד הענקים מפרשי הראשונים ז"ל, ונהג ישיבתו שם משנת שמ"ה עד שנת שס"ה,

השם אידליש לא היה שם משפחתו וקרוי כך על שם חמותו הגבירה מרת אידל ז"ל שהחזיקה את רבינו מהרש"א ואת כל בני ישיבתו מכספה במשך כ' שנים הללו וכשמתה חמותו פסקה הישיבה, ובשנת שס"ח נתקבל לאב"ד בעיר העלמא, בשנת שע"ה נעשה אב"ד

הפוסק הלכה מתוך השולחן ערוך הרי זה ממבלי עולם מהרש"א

איתא בגמרא (סוטה כ"ב א') תנא, התנאים מבלי עולם. מבלי עולם ס"ד, אמר רבינא שמורין הלכה מתוך משנתן. תניא נמי הכי, א"ר יהושע, וכי מבלי עולם הן? והלא מיישבי עולם הן, שנאמר (חבקוק ג' ו') "הליכות עולם לו" אלא, שמורין הלכה מתוך משנתן, ע"כ,

כתב המהרש"א (סוטה כ"ב א' ד"ה ירא את ה' בני ומלך), ובדורות הללו אותן שמורין הלכה מתוך שו"ע והרי הם אין יודעין טעם הענין של כל דבר, אם לא ידקדקו מתחלה בדבר מתוך התלמוד שהוא שימוש ת"ח וטעות נפל בהוראותם והרי הן בכלל מבלי עולם ויש לגעור בהן, עכ"ל המהרש"א, עיין רש"י חגיגה י' ע"א ד"ה שיוצא אדם מדבר הלכה. עיין היטיב רש"י סנהדרין מ"ב ע"א ד"ה מלחמתה של תורה,

* * * * *

בפלפולי הבל כל אחד בדור הזה רוצה לדחות דברי חברו

איתא בגמרא (בבא מציעא פ"ה ע"א), רבי זירא כי סליק לארעא דישראל יתיב מאה תעניתא דלשתכח גמרא בבלאה מיניה, כי היכי דלא נטרדיה, ע"כ,

כתב המהרש"א (בבא מציעא פ"ה ע"א ד"ה דלשתכח חלמוד בבלאה), פירש רש"י דלא נטרדיה, כשעלה לא"י ללמוד תורה מפני רבי יוחנן, ומיישבין את הטעמים בלא קושיות ופרוקין עכ"ל רש"י,

הא ודאי דגם בני א"י הוו מקשין ומפרקין אהדדי כדאמרינן לעיל בר' יוחנן גופיה דאמר על ר"ל דהוי מקשי ליה כ"ד קושיות ומפרקין ליה כ"ד פירוקי, אלא, דהיינו שהיו מעיינין ומתקנין כל דבר על בוריו והשמועה יוצאה לאור על ידי פלפולם,

משא"כ בני בבל, דאפשר שהיו מפלפלים דוגמת חילוקים שבדור הזה, אשר כל מי אשר יודע לכוין על צד היותר בפלפול של הבל הרי זה משובח, וכל אחד מכוין לדחות דברי חברו, כדקרי להו מחבלים שאין נוחין זה לזה בהלכה ועל ידי כך לא סלקא להו שמעתתא אליבא

פירש רש"י

שוטיתיה - שוט של הדס שהיה מרקד בו.

שיטתיה - שיטתו ומנהגו.

שטותיה - שהיה מתנהג כשוטה.

זקן אחד רוקד כמו שלשה נערים

כתב המהרש"א בד"ה, רב שמואל ב"י מרקד אתלת, פירש"י אתלת, ג' בדין זורק א' ומקבל א' עכ"ל. וכה"ג אמרינן בפרק החליל בשמחת בית השואבה רשב"ג היה נוטל ח' אבוקות זורק א' ונוטל א' ואין נוגעים כו',

קושיות המהרש"א

אבל א"כ ה"ל לתלמודא לפרושי הכא כדמפרש לה התם, היה זורק א' ונוטל א' ואין נוגעים כו',

ועוד דלא הל"ל אתלת אלא בתלת,

ועוד מאי קא מתמה עליה ר' זירא, הרי רשב"ג עבד הכי,

כתב המהרש"א ולולי פירושו נראה לפרש, דהכא ה"פ שהיה מרקד אתלת דהוה מרקד נגד תלתא שאר אינשי שמרקדים לפני הכלה, והשתא ניחא דקאמר ר' זירא קא מכסיף לן האי סבא, דאנן נערים לגביה ולא מרקדינן רק חדא, והוא מרקד כתלתא דילן אף על גב דהוא סבא ודו"ק, עכ"ל המהרש"א.

ביאור הכתוב תחת הסרפד יעלה הדס כפ"פ

איתא בגמרא (שבת קנ"ב ע"א), כי אתא רב דימי אמר, **ינקותא** (נערות) - כלילא דוורדא, עטרה של ורדים הנותנים ריחם **כהדס** הנותן ריחו, **סבותא** (זקנה) - כלילא דחילפא, עטרה של סרפדים,

כתיב (ישעיהו נ"ה י"ג), "תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס" מבואר,

יש לבאר שר' שמואל בר יצחק, במקום כתר הזקנה שהוא סרפד, רקד הוא עם בד של הדס וזהו תחת הסרפד יעלה הדס.

* * * * *

תוכחות המהרש"א

וכ"א רוצה להנהיג עצמו בעשירות בין בבגדים בין בבתים ובכל דבר וזה יבא לגזול חבריו.

ההוכחה בעיקרי הקהלות אינה כלל, שאומר כ"א על חבריו, ראוי לחוש על כבודו.

ביזוי ת"ח ושלא לקבל תוכחתם מצוי הוא בכל יום.

משא ומתן אינו באמונה בכל מיני אונאה ורבית וגזילה עד שנעשה כהיתר למי שבא לידו ממון חבריו ואינו משלם,

ויש לכל ירא ה' וחרד לשום לבו לכל זאת ומי שבידו למחות ימחה ויוכיח זה את זה על כל זאת, והיה ראוי להאריך בכל זה אך אמרתי לי אולי לא יהיה משגיח בדבר וכבר אחז"ל בכל כיוצא בזה מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין, עכ"ל המהרש"א,

* * * * *

יש למחות ולגזור במדפיסים המשנים הנוסחאות הישנות

כתב המהרש"א (הקדמה למהרש"א חידושי אגדות), ואגב גררא ראיתי עוד להזכיר בדבר הנוגע גם בהלכות,

שיש מחכמי הדור שנראה להם מתוך קושיא ודקדוק מה להגיה בגפ"ת ולשבש נוסחאות הישנות לפי דעתו ובעל המדפיס הרואה בהגה"ה זו, חושב בלבו כי היא אמיתית ומביאה בתוך הדפוס בגמרות הנדפסים מחדש,

ולפעמים המעיין היטב בהגהות אלו ימצא בהם טעות גמור ושיבוש כאשר ידוע לי באמת בכמה מסכתות כי בדפוסים חדשים נמצאו כמה הגהות בגפ"ת בחוסר ובגרעון שאין להם עיקר ושורש אבל הם טעות גמור למעיין בהם כל הצורך ונוסחאות הישנות ישרות הם בלי הגה"ה

ויש לכל הירא וחרד על דבר ה' להתעורר בזה ופן ישתו התלמידים הבאים ממי התלמוד את המים המאריים האלה, ויש לנו למחות ולגזור בבעל המדפיס שלא ישגיח בשום הגה"ה שאינה ברורה ופשוטה לכל, וגם אם יהיה נראה לו הגה"ה ברורה יניח נוסחא הישנה

דהלכתא כדקרי להו נמי התם במחשכים הושיבני והוא שאמר דלא נטרדיה, כי פלפול כזה מטריד את האדם מן האמת ואין מגיעו לתכליתו המבוקש וק"ל, עכ"ל המהרש"א,

איסורי שבת מעט שנוהרים בהם

שכרות במוצ"ש חיוב הוא להם

בבין הזמנים הבחורים מבטלים רוב הימים

כ"א רוצה להיות רב ואב"ד באין תורה

כ"א רוצה להנהיג עצמו בעשירות

כ"א אומר על חבריו ראוי לחוש על כבודו ואין תוכחה

ביזוי תלמידי חכמים מצוי בכל יום

משא ומתן אינו באמונה

ממון חבריו נעשה כהיתר למי שבא לידו ואינו משלם

כתב המהרש"א (שבת קי"ט ע"ב, ד"ה ואמר רבה לא חרבה ירושלים), והנה רוב עונות וכמעט כולם הם בדור הזה בעו"ה,

איסורי שבת מעט מזעיר שנוהרים בהם ורבים שאינן יודעין באיסורן וראוי בכל קהלה להודיע ברבים לדרוש להן ולהודיע איסורן.

ובכל מוצאי שבת רבים הם שדרך חיוב הוא להם להשתכר במוצאי שבת, ולבטל ק"ש של שחרית בזמנו. כי כן דרך המשתכרים במ"ש לכבוד סעודת לוית מלכתא שמבטלין ק"ש של ערבית ולמחר גם בשחרית עוברים זמן ק"ש ואומרים הוי כי עדיין ראשי דוי.

ביטול תינוקות של בית רבן, הוא מצוי בכל קהלה גם הבחורים מבטלין רוב הימים בבין הזמנים והולכים ברחובות בביטולים וטיולים. בענין שהשוו קטן כגדול הוא פרוץ בדור הזה שכ"א רוצה להיות רב ואב"ד באין תורה והוא בכלל רבים חללים וגו',

אבל לאחר שיתנקם ממנו יהי השם שלם וגם הכסא שנא' (תהלים ט, ז) האויב תמו חרבות לנצח וגו', וכתוב בתריה והי לעולם ישב כונן למשפט כסאו הרי השם שלם והכסא שלם.

ולזה רמז הכתוב באמרו (תהלים קלב, יג) או"ה למושב לו. א' להשלים הכסא, וי"ו ה"א להשלים השם.

ראוי וחשוב לציין כי פירוש זה נאמר ע"י האבודרהם, המהרש"א הכלי יקר, ועוד, גם אם אמירה נעימה זו נאמרה ע"י רבים בזמנים שלאחריהם טובא, או צוטטה שלא בשם אומרה, מקום יש לפרסם כי אמירה נאה זו נאמרה קודמי קודמיהם.

* * * * *

ראשי התיבות שנאמרו בפסוק ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה

בראשית פרק כח
ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה
ויצא- ויצא יעקב צ'דיק א"ז,
יעקב- י'תן ע'שיו ק'ולו ב'בכי,
מבאר- מ'יד ב'א א'ליפז ר'שע,
שבע- ש'הוא ב'ן ע'שיו,
וילך- ו'יתן יעקב ל'ו כ'ל,
חרנה- ח'פציו ר'ק נ'שאר ה'מקל,

בראשית פרק כט
ויספר ללבן את כל הדברים האלה
את- א'יל ת'יתמה
כל- כ'י ל'א
הדברים- ה'באתי ד'בר ב'רכוש ר'ב י'צאתי
מ'שם
האלה- ה'לך א'ליפז ל'קח ה'כל

* * * * *

למה נתכוון אותו רשע באומרו לא יעשה כן במקומו

כתיב (בראשית כ"ט כ"ו) ויאמר לבן לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה, וכבר עמדו המפרשים על כך, למה נתכוון כשאמר במקומו, (עיין ספורנו, רד"ק, אור החיים),

אפשר לומר, דכאן יש ללמוד מי היו רבותיו של אותו רשע, שמהם למד, הלא המה בנות לוט,

במקומה ויעמיד הגה"ה מן הצד בגליון. כל זאת ראיתי בלבי ואמרתי להעלותן על הספר להתעורר לב המעיינים בהלכות ובספרים שיהיו זריזים ונזהרים. בכל הדברים ראויים ללבות ברים. ומשכילים כזהר מזהירים. וקל יוצר אורים יצילנו מצרים. ויתן שמורים לדור דורים. אמן כן יהי רצון. לפרט שמואל אליעזר בן אבי מוהר"ר יודא זכרוננו לברכה: [שצ"א].

* * * * *

כי בחר ה' בציון אוה למושב לו להשלים השם והכסא

איתא בגמרא (מנחות דף פז עמוד א), כתיב (ישעיהו ס"ב ו) "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו המזכירים את ה' אל דמי לכם", מאי אמרי, (מה אומרים אלה השומרים) הכי אמר רבא בר רב שילא, אתה תקום תרחם ציון; רב נחמן בר יצחק אמר: בונה ירושלים ה'. ומעיקרא (קודם שחרב) מאי הוה אמרי, אמר רבא בר רב שילא, (תהלים קל"ב י"ג) "כי בחר ה' בציון אוה למושב לו" ע"כ,

כתב המהרש"א כי בחר ה' בציון היינו בעולם הזה בחר בציון, ואוה להיות לו למושב קבוע בעולם הבא, ואותיות או"ה רמז לזה שיהיה הכסא שלם והשם שלם וק"ל:

פירוש האבודרהם אין השם והכסא שלם ע"ד אלוקים אוה למושב לו

כתיב (שמות י"ז ט"ז), "כי יד על כס י-ה מלחמה להי בעמלק מדר דר"

כתב רש"י, ומהו כס, ולא נאמר כסא, ואף השם נחלק לחציו, נשבע הקדוש ברוך הוא שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו,

כתב האבודרהם (פרק הקדיש ופירושו), שמה רבה יש מפרשים, שם י-ה רבה שאנו מתפללין על שם י-ה שאינו שלם שיתגדל ויחזור שלם. וזהו לעת הגאולה שיתנקם מעמלק שהוא מזרעו של עשו שנשבע שלא יהיה שלם עד שיתנקם ממנו, שנאמר (שמות יז, טז) כי יד על כס י-ה. י-ה ו-ה לא נאמר כי אם י-ה, וכסא לא נאמר כי אם כס, שנשבע ה' בימינו ובכסאו שלא יהיו שלמים עד שימחה שמו של עמלק (תנח" כי תצא יא).

בעשיו מצינו שנתפזרו העדרים

אבל אצל עשיו מצינו, (בראשית ל"ב י"ז) ויתן ביד עבדיו עדר עדר לבדו. ששם היה השקר והיו מתפזרים העדרים, כמ"ש נעשית עדרים עדרים

* * * * *

ותהי האמת נעדרת ביאור בצחות

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה ח' פסקה ה') בשעה שברא הקב"ה את העולם, והיתה האמת מתנגדת, נטל הקב"ה את האמת והשליכו

בארץ, הה"ד (דניאל ח') **ותשלך אמת ארצה**, לפי"ז **האמת נמצאת בארץ**,

איתא בגמרא (סנהדרין צ"ז ע"א) אמר רבא, מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא,

כתב המהרש"א (סנהדרין צ"ז ע"א ד"ה ליכא קושטא בעלמא), ר"ל ליכא קושטא בעוה"ז, כמ"ש שהקב"ה נמלך בפמליא של מעלה לברוא את האדם, **אמת** אמר אל יברא שכולו שקר,

ובכך אפשר לפרש בדרך צחות, ותהי האמת נעדרת, מכיוון והשליך הקב"ה את האמת לארץ, ממילא מי שמבקש את האמת יש לו לעדור, כלומר לחפור בארץ, כדי למצוא את האמת שנמצאת בארץ. וזהו ותהי האמת נעדרת. ולכן לא קל להגיע אל האמת, שנמצאת עמוק באדמה,

* * * * *

ונאספו שמה כל העדרים
בדרך החסידות

לפי מה שפירשנו שתהיה האמת נעדרת, כלומר שצריך לעדור אחריה כדי למוצאה,

יש לומר שלפיכך נאספים אצל יעקב איש האמת דייקא, כל אלה שעודרים ומחפשים אחר האמת, ללמדך, שחיפוש האמת צריך להיות אצל אנשי האמת שבכל דור ודור.

* * * * *

שנאמר (בראשית י"ט ל"א) ותאמר הבכירה אל הצעירה וגוי וגוי, ומהם יראה וכן יעשה, וע"ז אמר לא יעשה כן במקומנו.

* * * * *

ותעמד מלדת רמז למלכות בית
דוד שתעמוד לעד

כתיב (בראשית כ"ט ל"ה) "ותהר עוד ותלד בן, ותאמר הפעם אודה את ידוד, על כן קראה שמו יהודה ותעמד מלדת",

אפשר לפרש, ותעמוד מלדת, הכוונה שמלכות בית יהודה תעמוד לעד, מלדת, כלומר מאז שנולד יהודה, ונועדה לו המלוכה, כמו שאמר הכתוב (בראשית מ"ט י'), "לא יסור שבט מיהודה ומחקק מבין רגליו, עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים", כתב רש"י "לא יסור שבט מיהודה" - מדוד ואילך אלו ראשי גליות שבבבל,

וזה הפירוש ותעמוד, מלדת, רמז למלכות בית דוד שתעמוד, מאז שנולד יהודה תעמוד לעד.

האמת נעשת עדרים עדרים אבל
אצל יעקב נאספו כל העדרים

כתיב (בראשית כ"ט ג') "ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר וגוי",

כתיב (ישעיה נ"ט ט"ו), ותהי האמת נעדרת וסר מרע משתולל, ופירש הרד"ק, ותהי האמת נעדרת - שלא היתה האמת נמצאת ביניהם כלל, כאילו לא היתה מעולם,

איתא בגמרא (סנהדרין צ"ז ע"א), מאי ותהי האמת נעדרת, אמרי דבי רב, מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה,

מדת יעקב היא מדת האמת לכן נאספו כל העדרים

כתיב, (מיכה פרק ז') תתן אמת ליעקב, ולכן, גם אם בכל מקום היתה האמת נעשית עדרים עדרים מתפזרת והולכת לה, אצל יעקב אבינו נאספו שמה כל העדרים, שאצלו היתה מדת האמת קיימת, ולא היתה האמת מתפזרת עדרים עדרים והולכת לה,

יעקב נטמן בבית עבר י"ד שנה לקיים דברי התוספות

איתא בגמרא (קידושין כ"ט ע"ב) תנו רבנן ללמוד תורה ולישא אשה, ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה, אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה, נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה, רבי יוחנן אמר רחיים בצוארו ויעסוק בתורה, ולא פליגי הא לן והא להו, ע"כ,

רש"י מבאר, כי **בני בבל**, קודם ישא אשה ואח"כ יעסוק בתורה, **בני ארץ ישראל**, יעסוק בתורה ואח"כ ישא אשה,

תוס' מבאר, כי **בני בבל**, יעסוק בתורה ואח"כ ישא אשה, **בני ארץ ישראל**, ישא אשה ואח"כ יעסוק בתורה,

כתב רש"י (בראשית כ"ז פסוק ט') למדנו מכאן שנטמן בבית עבר י"ד שנה ואח"כ הלך לחרון,

יש להביא ראיה מיאע"ה לשיטת תוס'

לפי"ז אפשר לומר, מהא דכתיב (דברים כ"ח י'), ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ולמדנו

שנטמן בבית עבר י"ד שנה, **משום שסבר כשיטת התוס'**, דמכיוון ושלחו אביו לישא

אישה בחוץ לארץ, הלך קודם ללמוד תורה ואח"כ ישא אישה. דאם היה נושא אשה בארץ יכול לישא אשה ואח"כ יעסוק בתורה, וזו היא שיטת התוס'.

* * * * *

למה היה יעקב ירא מפני חיות רעות הרי אין חיה רעה שולטת באדם

כתיב (בראשית כ"ח י"א), ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו, כתב רש"י, **וישם מראשותיו** - עשאן כמין מרזב סביב לראשו, **שירא מפני חיות רעות**,

התחילו מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יניח, **מיד עשאן הקב"ה אבן אחת**, ע"כ, ובלשון הגמרא (חולין צ"א ב') תנא, **וכולן נבלעו באחד**.

מבאר המהרש"א (חולין צ"א ע"ב ד"ה עלי יניח צדיק ראשו), וז"ל, בב"ר מפורש שעשאן כמין

מרזב כו' כפרש"י בחומש, והוא, **שהניח מלמטה אבן אחד להניח ראשו עליו**, וסביב אותו האבן הניח הרבה אבנים בגובה מג' צדדים עד שנעשו ג' דפנות כמין מרזב שיש דף א' מלמטה וג' דפנות מצדדיו, **התחילו כל אבנים מריבות** עם אותו אבן שהניח מלמטה, כל א' אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, עד **וכולן נבלעים באבן אחד**, ר"ל שכולן נבלעו באותה אבן אחת שלמטה **כדי שיניח ראשו על כלן**, עכ"ל המהרש"א,

הקושיות

א, איתא בגמרא (שבת קנ"א ע"ב) אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה, **ומבאר**

המהרש"א, שהצלם אלוקים שומר על האדם, א"כ, למה היה יעקב אבינו מיוחד מחיות רעות,

ב, קשה, למה אחרי שנבלעו כל האבנים באבן ששם מראשותיו, כבר לא פחד, ולא שם אבנים אחרות שישמרו עליו,

יש לבאר, שבתחילה חשב יעקב אבינו, שאינו ראוי להינצל מהחיות רעות, שמא ח"ו חטא עד שאיבד הצלם ר"ל, כה"ד (בראשית ל"ב י"א) "קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך", וברש"י **שמה יגרום החטא**,

אבל לאחר שראה, שהאבנים שהם בבחינת דומם, גם הם הכירו בצדקותו ועשו מריבה, עלי יניח צדיק ראשו, הבין **שבודאי יש בו צלם אלוקים**, וא"כ אין חיה רעה שולטת, ושוב אינו צריך אבנים מסביב, ובכך מתורץ למה לא שם אבנים אחרות אחר שנבלעו באבן שמתחתיו,

* * * * *

מחלוקת רש"י ותוספות בביאור הכתוב ויפגע במקום

כתיב (בראשית כ"ח י"א), **"ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש, ויקח מאבני המקום, וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא"**,

רש"י כתב שתי פירושים, במשמעות המלה **ויפגע**,

הפירוש האחד, שפגע באותו המקום, כלומר,

הקב"ה, ואח"כ אמר **ויקח את האבן**, ואין סתירה בין **אבני לאבן**, וז"ש התוס', לפי פשוטו, יש לפרש שלקח **אבן אחת מאבני המקום**, ואין כאן סתירה, בין **אבני לאבן**,

ובכך ביארנו כי רש"י ותוס' חולקים, בשתי הפירושים של **ויפגע במקום**,

* * * * *

מה התפלל יאע"ה כשהגיע להר המוריה ומתי תיקן תפילת ערבית

איתא בגמרא (ברכות כ"ו ע"ב), **יעקב** תקן תפלת **ערבית** שנאמר **ויפגע במקום וילן שם**, ואין פגיעה אלא תפלה ע"כ,

איתא בגמרא (חולין צ"א ע"ב סנהדרין צ"ה ע"ב) **יוצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה**, כלומר, שהגיע לחרן, וכתב **ויפגע במקום** (שהוא הר המוריה, רש"י) (ומשמע שרק אחרי שהגיע לחרן, פגע במקום שהיה בדרך לחרן, אלא), כי מטא לחרן אמר, אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי (שהוא הר המוריה) ואני לא התפללתי,

בגמרא-חולין (צ"א ע"ב), **כד יהיב דעתיה למיהדר** (כאשר נתן דעתו לחזור להר המוריה),

בגמרא-סנהדרין (צ"ה ע"ב) **בעי למיהדר**, (רצה לחזור) **כיון דהרהר בדעתיה למיהדר**, (כיוון שהרהר בדעתו לחזור)

קפצה ליה ארעא (קפצה לו הארץ), מיד ויפגע במקום, ופגע (כלומר שנפגש) בהר המוריה,

אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה, מיד בא השמש, ע"כ,

שיטת התוס' שהתפלל תפילת ערבית

כתבו התוספות (ברכות כ"ו ע"ב) ד"ה, יעקב תיקן תפלת ערבית, תימה, דאמר בפרק גיד הנשה (חולין דף צ"א) וילך חרנה, כי מטי לחרן **בעי למיהדר** (להר המוריה) אמר, אפשר שעברתי במקום וכו', (וכשהגיע להר המוריה התפלל שם), אלמא דהתם מוכח דהתפלל **ערבית בעוד יום**, מאחר **שהתפלל, והוה דעתיה למהדר**, (ועוד רצה לחזור לחרן),

וקשה למתניתין דפרק קמא דקאמר שאינו זמן תפלה עד צאת הכוכבים, ומתרץ, ולפי

שפגש, כמו (יהושע ט"ז) ופגע ביריחו ופגע בדבשת,

הפירוש השני, ורבותינו (ברכות כ"ז) פירשו **ויפגע** לשון **תפלה**, כמו (ירמיה ז') ואל תפגע בי,

ביאור הרא"ם בפירושו של רש"י

בביאור המלה "ויפגע במקום", מבאר הרא"ם, דלפירושו הראשון של רש"י מובן הלשון **"ויפגע במקום"**, שפגש באותו המקום,

אך לפירוש השני של רש"י שויפגע הוא לשון **תפילה**, צ"ל הפירוש **במקום**, הכוונה **להקב"ה**, שהוא מקומו של עולם, כלומר, **שהתפלל אל הקב"ה**, ע"כ דברי הרא"ם,

איתא בגמרא (חולין צ"א ע"ב), **כתיב** (בראשית כ"ח י"א), ויקח **"מאבני"** המקום (משמע טובא, רש"י) לשון **רבים**, וכתב ויקח את **האבן**, לשון יחיד, **ויש סתירה בין הפסוקים**, ע"ז אמר רבי יצחק מלמד שנתקבצו כל אותן אבנים למקום אחד, וכל אחת ואחת אומרת עלי יניח צדיק זה ראשו,

כתבו התוס' כי אין צריך לדרשה

כתבו התוס' (חולין צ"א ע"ב ד"ה ויקח את האבן), לפי פשוטו, יש לפרש שלקח **אבן אחת מאבני אותו המקום**, עכ"ל התוספות, ואין כאן **סתירה בין הפסוקים**, אלא הדרשה תדרש,

יש לעיין במה נחלקו רש"י ותוס', והאם יש כאן סתירה בין הפסוקים או לאו,

אפשר לומר כי רש"י ותוס' חולקים בשתי הפירושים של **ויפגע במקום**, וגם חולקים אם יש סתירה בין **"אבני"** ל**"אבן"**, ולכן צריך לדרוש הדרשה שנתקבצו כל אותן אבנים למקום אחד וכל אחת ואחת אומרת עלי יניח צדיק ראשו, או שאין סתירה בין **"אבני"** ל**"אבן"**, ואין הכרח לדרוש הדרשה,

רש"י סבר כפירוש הראשון, שויפגע במקום שפגע **באותו המקום**, והיל"ל **"ויקח אבן מהמקום"**, ואמר **מאבני**, לשון **רבים**, וכשקם כתיב **"ויקח את האבן"**, וא"כ יש סתירה בין הפסוקים, ולפיכך יש לדרוש הדרשה,

ותוס' סבר, כפירוש השני, **שהמקום הכוונה לקב"ה**, ולא שייך הלשון ויקח **אבן מהקב"ה**, לפיכך אמר **מאבני המקום**, פירוש, **מאבניו של**

והיה רוצה להתפלל ביום, (מנחה), מיד **בא השמש קודם שהתפלל** - והיה מתפלל בלילה, ותקן תפילת ערבית, עכ"ל,

ויש לדחוק לפירוש המהר"ל, בלשון הגמרא בסנהדרין צ"ה ע"ב, ששם אמר בתר דצלי בעי למיהדר, שכונת הגמרא, דבעי למיהדר בתר דצלי

שיטת הפני יהושע שהתפלל תפילת מנחה

כתב הפני יהושע, (ברכות כ"ו ע"ב) על דברי התוס' הנ"ל, בדומה למה שפירשנו, וכך כתב, ובדרוש הארכת עוד להוכיח, שבאותה שעה היה מתפלל תפלת מנחה, לפי מה שמצאתי במדרש שהשקיע הקב"ה חמה שלא בעונתה שתי שעות, ועוד הוכחות אחרות, **שלאחר ששקעה לו החמה, חזר והתפלל תפלת ערבית, ודו"ק. עכ"ל.**

שיטת התורת חיים שנאנס ולא התפלל ותיקן תפילת ערבית לתשלומין

בספר **תורת חיים** (סנהדרין צ"ה ע"ב), **כתב**, אין פגיעה אלא תפלה. אמרו רבותינו, שתיקן תפילת ערבית.

וצריך ליתן טעם למה תיקן תפילת ערבית בפעם ההוא,

ואפשר לומר כי אז נאנס יעקב ולא התפלל מנחה כי עוד היום גדול להתפלל, והחמה שקעה עליו פתאום שלא בעונתה, כדאמר בסמוך ועבר זמן תפילת מנחה, וקיימא לן טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שנים, הראשונה ערבית והשנייה לתשלומין, כדאיתא בריש פרק תפלת השחר, **ולכך תיקן אז תפילת ערבית**, והתפלל אותה שנים אחת לשם ערבית ואחת לתשלומי תפלת מנחה, עכ"ד **בעל תורת חיים**.

וקשה לדבריו, דהא בגמרא איתא במפורש, (חולין צ"א ע"ב), **כד צלי, בעי למיהדר**, (סנהדרין צ"ה ע"ב) **בתר דצלי, בעי למיהדר**, ואיך כתב שנאנס ולא התפלל, וצ"ע.

בפענח רזא כתב שהתפלל גם מנחה וגם ערבית

כך כתב, ע"כ תפילת מנחה הוא שהתפלל שהרי היה בדעתו לחזור קודם שקיעת החמה רק ששקעה עליו אח"כ פתאום כדאי בחולין, כד צלי יהיב דעתיה למיהדר, ונ"ל לומר דודאי

מה שפירשנו דקיי"ל דאדרבה טוב להתפלל (מעריב) **מבעוד יום קצת, עכ"ל התוס'**,

מבואר בדברי התוס', שתפילת ערבית שהתפלל, (כשהגיע להר המוריה) היה **סמוך ללילה**, מבעוד יום **קצת**, שהרי מוכיח מכאן שתפילת ערבית הוא סמוך ללילה, ולא לילה ממש, (ועוד רצה לחזור לחרון),

יש לעיין בדברי התוס'

הרי מצינו שיעקב אבינו הגיע להר המוריה, בחצי היום, **דהכי איתא, בפרקי דרבי אליעזר** (פרק ל"ה), שיעקב אבינו הגיע להר המוריה **בחצי היום**,

הביאו הרמב"ן (בראשית פרק י"ח פסוק י"ז),

ובערוך ערך "מקום", (עיי"ש פרדרי"א פרק ל"ה, ובביאור הרד"ל אות ל"א),

ועוד יש לעיין, דלפי דברי התוס' רצה לצאת לחרון לאחר שהתפלל ערבית, וזה היה סמוך ללילה, והיה צריך לילך בדרך בלילה, והרי אמרו חכמינו ז"ל (חולין צ"א ע"א), וילפינן מיעקב אבינו ע"ה, דתלמיד חכם אל יצא יחידי בלילה,

ואפשר לפרש ולומר הכי, דכשאמר יעקב, אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ואני לא התפללתי בו, כונתו היתה, **לתפילת מנחה שתיקן יצחק אביו**,

ולאחר שהתפלל תפילת מנחה בחצי היום, בהר המוריה, אמר לו הקב"ה, צדיק זה בא לבית מלוני יפטר בלא לינה, מיד **בא השמש, ואז תיקן תפילת ערבית**,

ונראין הדברים, מלשון הגמרא (ברכות כ"ו ע"ב), דאמרינן **יעקב תקן תפלת ערבית**, וילפינן, שנאמר **ויפגע במקום, וילן שם**, דמשמע דיש שייכות הא **דויפגע במקום, לוילן שם**, כמו שביארנו.

שיטת המהר"ל שלא התפלל מנחה כשהגיע להר המוריה

וכך כתב המהר"ל (בספר גור אריה על בראשית כ"ח י"א), וז"ל, ונוכל לומר, הא דאמר בגמרא (חולין צא ע"ב) **כד צלי בעי למיהדר מיד בא השמש**, אין הפירוש שהתפלל כבר, אלא כך פירושו - שהיה רוצה לחזור כאשר יתפלל,

ליעקב אבינו, הבטיח הקב"ה את הארץ בלשון הארץ אשר אתה שוכב עליה,

לכל אחד מהאבות הבטיח הקב"ה את הארץ במדתו,

מדת **אברהם** אבינו, הוא מדת **החסד**,
מדת **יצחק** אבינו, הוא מדת **הדין**, פחד יצחק,
מדת **יעקב** אבינו, הוא מדת **תפארת**, תורה,

אברהם, בלשון **התהלך**, עפ"י הא דאיתא
בגמרא, (בבא מציעא ל"ז ע"ב) את הדרך אשר ילכו,
זו גמילות חסדים, וזהו הלשון **התהלך** מדת
החסד, מדתו של **אברהם אבינו**,

יצחק, בלשון **גור** בארץ הזאת, **גור** הוא לשון
פחד, כדכתיב (דברים א' י"ז) לא תגורו, וזהו **פחד**
יצחק, מדת הדין,

יעקב הובטח בלשון, (בראשית כ"ח י"ג) הארץ
אשר אתה שוכב לך אתננה, (רש"י בראשית פרק
כח י"א) וישכב במקום ההוא – מכאן למדים כי
ארבע עשרה שנים שמש בבית עבר לא שכב
בלילה, שהיה עוסק בתורה, וזו היא מדת
תפארת, תורה. מדתו של **יעקב אבינו**, ובאותו
לשון אשר אתה שוכב הבטיחו על הארץ,

* * * * *

הסבר לשונו של יעקב אבינו ע"ה בדרך השפת אמת

כתיב (בראשית פרק כח כ) "וידר יעקב נדר לאמר
אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר
אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש",
"**ושבתי בשלום** אל בית אבי והיה ידוד לי
לאלקים",

הדיוקים בלשון הכתוב

יש לדייק, למה אמר "**ושבתי**" בלשון **עבר**,
היל"ל בלשון **עתידי** "**ואשוב**" אל בית אבי,

ועוד יש לדייק, **איתא בגמרא**, (מועד קטן דף כט
עמוד א') הנפטר מן המת לא יאמר לו לך **שלום**
אלא לך **בשלום**, הנפטר מן החי לא יאמר לו לך
בשלום, אלא לך **שלום**. ע"כ, א"כ היל"ל
ושבתי בשלום, ולא, **ושבתי בשלום**,

ביאור הדבר על פי דברי השפת אמת,

כתב השפת אמת, (בראשית פרשת ויצא שנה
תרנ"ח א')

ויפגע במקום כולל תרוייהו מנחה וערבית כל
אחד בבחינתו, דהיינו בבחינת מה שהיה ראוי
להיות היום גדול, ושהיה דעתו לחזור, בזה
פירוש ויפגע למנחה שהתפלל שם מנחה,
ובבחינת שקיעת החמה ששקעה עליו פתאום,
פי' ויפגע שהתפלל שם ערבית ג"כ,

כתב עוד בפענח הוא זכר לדבר בגימטריא

ויפגע במקום וילן שם, בגימטריא 793
במנחה וערבית בגימטריא 793 .

* * * * *

קום התהלך בארץ גור בארץ הארץ אשר אתה שוכב הבטחות לפי המידות

כתיב (בראשית כ"ח י"ג) הארץ אשר אתה שוכב
עליה לך אתננה,

איתא בגמרא (סנהדרין קי"א ע"א) ומאז באתי
אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, אמר לו
הקדוש ברוך הוא, **חבל על דאבדין ולא**
משתכחין, הרי כמה פעמים נגליתי על **אברהם**
יצחק ויעקב בקל שדי ולא הרהרו על מדותי,
ולא אמרו לי מה שמך,

אמרתי **לאברהם**, (בראשית י"ג י"ז) קום **התהלך**
בארץ לארכה ולרחבה **כי לך אתננה**, בקש
מקום לקבור את שרה ולא מצא עד שקנה
בארבע מאות שקל כסף,

אמרתי **ליצחק**, (בראשית כ"ו ג') **גור** בארץ הזאת
ואהיה עמך ואברכך, בקשו עבדיו מים לשתות
ולא מצאו עד שעשו מריבה, שנאמר ויריבו
רועי גרר עם רועי יצחק לאמר לנו המים,

אמרתי **ליעקב**, (בראשית כ"ח י"ג) הארץ אשר
אתה שוכב עליה לך אתננה, ביקש מקום
לנטוע אהלו ולא מצא עד שקנה במאה קשיטה,
ע"כ,

בשלוש לשונות הבטיח הקב"ה אל האבות את הארץ

לאברהם אבינו, הבטיח הקב"ה את הארץ
בלשון קום **התהלך**,

ליצחק אבינו, הבטיח הקב"ה את הארץ בלשון
גור בארץ,

בכך מבואר הפלא ופלא, דבריו של יעקב אבינו, שאמר **ושבתי** בלשון עבר, במקום **ואשוב** בלשון **עתידי**, שבא לחבר **עבר ועתידי**, ולומר גם אם אבוא **בשלוש**, כלומר גם לעתיד אחר מותי, אז נוכל להבין, כי כל הצער היה לטובה, כדברי השפת אמת, ולכן אמר **ושבתי** לשון עבר, וגם **בשלוש** שאומרים במת.

* * * * *

בשכר שתיקתה זכתה לאפרים **ומנשה ולברכתם**

כתיב (בראשית כ"ט כ"ה) **"ויהי בבקר והנה הוא לאה"** ויאמר אל לבן מה זאת עשית לי **הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני**,"

איתא במדרש, (תנחומא ויצא פרק ו), א"ר יהודה גדולה **שתיקה** שבזכות **שתיקתה** של רחל זכתה והעמידה שני שבטים בישראל **אפרים ומנשה** יתר על השבטים, ע"כ,

מבואר, כי יעקב אבינו אמר לישא את רחל, והקב"ה דעת אחרת היתה עמו, ורצה שישא יאע"ה גם את רחל וגם את לאה, ואת לאה קודם, ונתן בלבה של רחל שתעביר הסימנים ותשתוק, ובשכר זאת זכתה והעמידה שני שבטים בישראל **אפרים ומנשה** יתר על השבטים,

יעקב אבינו הודה לקב"ה

בשעה שבא יעקב אבינו לברך את אפרים ומנשה, רמז במעשהו, לכך שאמר לישא את רחל והיא הצעירה, והקב"ה שיכל את רצונו כי לאה הבכורה, ובירך את צאצאיו שבאו בשכר זאת, בברכה המיוחדת שאין בדומה לה, ובכך הודה לקב"ה,

כתיב (בראשית מ"ח י"ד) **"וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר, ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור"**,

ביאור הכתוב בדרך רמז לשאתו את לאה ואת רחל

יש לבאר, שיעקב אבינו רמז לכך שהוא שלח ימינו לשאת את רחל, על אף שהיתה הצעירה, וזה הרמז **"וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר"**, והקב"ה שיכל את

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה ע' פסקה ו') נטל הקדוש ברוך הוא שיחתן של אבות ועשאן מפתח לגאולתן של בנים, אתה אמרת (בראשית פרק כח כ) **"ושבתי בשלוש אל בית אבי והיה ידוד לי לאלקים"**, חייך כל טובות וברכות ונחמות שאני נותן לבניך בלשון הזה שנאמר,

(זכריה יד) **והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים**,

(ישעיה יא) **והיה ביום ההוא יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו**,

(יואל ד) **והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס**,

(ישעיה כז) **והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו', ע"כ**,

כתב השפת אמת (בראשית - פרשת ויצא - שנת תרנ"ח א') **כתיב** (מיכה ז' כ') **"תתן אמת ליעקב"**, **אמת**, כולל **מראשית עד אחרית**, אותיות **אמ"ת**. (א' אות ראשונה, מ' אות אמצעית, ת' אות אחרונה) **ואיתא**, כי אות ו' נקרא אות אמת, והוא מדת יעקב, בריח התיכון, והקב"ה איחד האמת, שבחר באבות ובנ"י,

כל המתנות שנתן להם אינו במקרה, רק הם מתחלת העולם ועד סופו. ואות ו' מהפך התיבה **מעתידי לעבר ומעבר לעתידי**, יהי לשון **עתידי**, ויהי לשון **עבר**, היה לשון **עבר**, ויהיה לשון **עתידי**, לרמוז, כי אות ו' שהיא **כח התורה**, מחבר היה הוה ויהיה. ולכן כשיתקיימו ההבטחות, אז **יתברר למפרע כי הכל הי' לטובה**.

ולכן נקרא הקב"ה בעל הנחמות, כי הנחמות של בני אדם אינו יכול לתקן כל הצער העבר. **אבל הנחמה שיהי' מהקב"ה יהי' מהופך כל הצער לטובה**. והגם כי אין אנו מבינים, איך יהי' מתהפך מה **שעבר**, לפי שאנחנו בתוך הטבע והזמן. אבל **לעתידי**, נראה ונבין זה ההיפוך לטובה.

ולכן אמר יעקב אע"ה והיה (שהוא לשון עתידי) **ה' לי לאלקים**, פרש"י שיחול שמו עלי **מתחלה ועד סוף**. כי זה הי' בחי' יעקב אמת. והאמין כי יחול אלקותו עליו, **ויהי' למפרע הכל מתוקן**, וזה **מפתח של גאולה** מה שזוכין לעורר הארה מעין עוה"ב, כי מאחר שכל ההנהגה יתברר אח"כ. **ממילא יכולין למצוא בחי' אמת בכל מקום ובכל זמן**. עכ"ל השפת אמת,

עד"ז יש לומר בדרך הלצה, אגרא דבי הילולא,
מילה, כלומר השכר מזה הזיווג הוא הברית
מילה,

* * * * *

יששכר חמור גרם בדרך צחות

כתיב (בראשית פרק מט יד) "יששכר חמר גרם"

כתיב (דברי הימים א פרק יב לג) "ומבני יששכר
יודעי בינה לעתים"

איתא בגמרא (נדרים פ"א ע"א), מפני מה אין
מצויין תלמידי חכמים לצאת ת"ח מבניהן, רב
אשי אומר משום דקרו לאינשי חמרי, (עין
במהרש"א ביאור נאה),

וברש"י, שאין נוהגין להן כבוד ומבזין אותן
מפני תורה שבהם,

אפשר לפרש בדרך צחות, מפני מה זכו להיות
בני יששכר תלמידי חכמים יודעי בינה, ע"י
חמור, כלומר, מפני שלא קראו לאינשי חמרא,
וזהו **יששכר חמור גרם**.

* * * * *

דודאים שאינם ניתנים לתלישה כיצד תלשם ראובן

איתא במדרש (אגדה בראשית פרשת ויחי פרק מ"ט
י"ד) "וימצא דודאים בשדה" ולא היה יודע מה
הם, והלך ואסר (קשר) חמור בדודאים והלך לו,
מה עשה החמור, רצה לברוח ונעקרו הדודאים
וצעקו צעקה גדולה ומת החמור, כי כן דרך
הדודאים, וכשבא ראובן אצל חמורו וראהו
מת, הבין שהיו דודאים, ולקחם ונתנם לאמו
לאה (שיש בהם סגולה ללדת) ונולד יששכר, ואותו
החמור שהוציא הדודאים גרם ליששכר שנולד
ועל כן אמר, יששכר, מי גרם לו שיבא, כי אם
החמור,

* * * * *

להערות הארות ולקבלת העלון
ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2

בני ברק

פקס 03-6161777

נייד 0527-616166

דוא"ל y0527616166@gmail.com

ידיו, ועשה שישא את לאה שהיא הבכורה, וזה
הרמז, "שכל את ידיו כי מנשה הבכור",

והודה לקב"ה בברכה המיוחדת שברכם

יש לומר שכדי להודות לקב"ה על מה ששיכל
את רצונו, ונתן לה הקב"ה שכרה שהעמידה
שתי שבטים אלו, לפיכך ברכם בברכה שאין
דומה לה, "ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה"

* * * * *

יש שכר לפעולתך בפעולתה במסירות נפש זכתה לזה השכר

כתיב, "כה אמר ידוד מנעי קולך מבכי ועיניך
מדמעה כי יש שכר לפעולתך,

כתיב (בראשית מ"ח ז'), ואקברה שם בדרך
אפרת הוא בית לחם, כתב ברש"י מחז"ל,
שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבזראדן,
ויצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם
רחמים שנא' (ירמיה ל"א) קול ברמה נשמע וגו'

כתיב (בראשית ל' ט"ז) ותאמר לאה כי שכר
שכרתיך וגו', ובשל פעולה זאת לא נקברה רחל
במערת המכפלה, כי אם על אם הדרך היא
בית לחם, (רש"י),

מבואר, כי ע"י פעולתה של רחל בעת לידת
יששכר, גרמה שלא תיקבר במערת המכפלה,
ובכך מסרה נפשה עבור בניה, כמו שאמרו
ז"ל, שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם
נבזראדן, ויצאת רחל על קברה ובוכה
ומבקשת עליהם רחמים שנא' (ירמיה ל"א) קול
ברמה נשמע וגו',

אפשר לומר, שלזה רמז הכתוב (ירמיה ל"א ט"ו)
יש שכר לפעולתך, כלומר, מפעולתה שעשתה
למסור נפשה על בניה, משם נולד **יששכר**,
וזהו, **יש שכר לפעולתך**,

* * * * *

אסף אלוקים את חרפתי בצחות

בספר אמרי נועם מהרה"ק מדז"יקוב, (עניני
תנאים) כתב, בדרך הלצה, ע"ד שפירש רש"י
בפסוק אסף אלוקים את חרפתי, דלכן שוברים
כוס בחופה להראות אשר מזה הזיווג יהיה
דורי דורות ויולדו בנים ותוכל לתלות בבנה, מי
שבר כלי זה.